

Markedsmodel 3.0:

Baggrundsnotat vedrørende implementeringen af rammerne for borgerenergifællesskaber

Kontor/afdeling
LAN/FOR

Dato
18. juni 2021

J nr. 2021 - 8153

/ULO/MAKM

Indhold

1. Problem	2
2. Baggrund	2
2.1 Krav i elmarkedsdirektivet.....	2
2.2 De centrale udfordringer ifm. implementeringen	2
3. Løsning	3
3.1 To modeller for implementering	3
3.1.1 Distribuerede energifællesskaber	3
3.1.2 Borgerenergifællesskaber med net.....	5
3.2 Foreslåede implementeringsmodel	7
4. Konklusion	8

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

T: +45 3392 6700
E: ens@ens.dk

www.ens.dk

1. Problem

Elmarkedsdirektivet (EU) 2019/944 introducerede borgerenergifællesskaber som en retlig enhed, der direkte kan danne platform for at involvere og engagere forbrugerne i fremme af fleksibilitet i elsystemet. Det fremgår af elmarkedsdirektivet, at hvert medlemsland skal fastlægge et gunstigt regelsæt for borgerenergifællesskaber (BEF). Dette har dannet udgangspunkt for implementeringen af direktivet i dansk lovgivning og for de aspekter i Markedsmodel 3.0, der er rettet mod borgerenergifællesskaberne.

Herudover har der i den danske implementering skulle tages stilling til, hvorvidt regelsættet for borgerenergifællesskaber skal indebære mulighed for grænseoverskridende deltagelse, deres mulighed for at eje distributionsnet, og i givet fald, undtage borgerenergifællesskaber fra visse regler, der ellers gælder for netvirksomheder.

2. Baggrund

2.1 Krav i elmarkedsdirektivet

Elmarkedsdirektivet stiller krav om, at der med implementeringen sættes en ramme for borgerenergifællesskaber, som skal opfylde følgende:

- Deltagelse er åbent og frivillig, dvs. medlemmer har ret til at melde sig ud
- Det primære formål er at give medlemmerne eller de lokalområder, hvor det drives, miljømæssige, økonomiske eller sociale fordele
- Borgerenergifællesskaber sikres adgang til elmarkedet
- Borgerenergifællesskaber er økonomisk ansvarlige for ubalancer
- Borgerenergifællesskaber har ret til at dele produceret el blandt medlemmerne

Herudover kan der med implementeringen åbnes op for:

- Grænseoverskridende deltagelse i borgerenergifællesskaber
- En ret til at eje, lease og forvalte distributionsnet i borgerenergifællesskabers område
- I tilfælde af at borgerenergifællesskaber gives ret til at eje, lease eller forvalte distributionsnet, kan borgerenergifællesskaber undtages fra visse regler, der gælder for netvirksomheder. Fx vil de kunne få ret til at eje og drive ladeinfrastruktur og lagringsteknologi

2.2 De centrale udfordringer ifm. implementeringen

I forbindelse med implementeringen af rammerne for borgerenergifællesskaber har der været en række overvejelser og udfordringer. Disse bliver gennemgået overordnet herunder:

- *Muligheden for at dele elproduktion inden for borgerenergifællesskaber*

Medlemmerne i borgerenergifællesskaber skal kunne forbruge el, der produceres på fællesskabets anlæg. Som udgangspunkt ejer borgerenergifællesskaber ikke net, dvs. deling skal kunne foregå via det kollektive net.

- *Borgerenergifællesskaber med ret til at eje net*

Et 'eget net' vil gøre det nemmere for borgerenergifællesskaber at dele deres elproduktion, da det i princippet vil være muligt at afregne borgerenergifællesskaber som en stor egenproducent. Der ligger dog en række udfordringer i dette.

For det første vil kravet om frivillig deltagelse betyde, at medlemmer skal kunne udtræde, eller at eksterne brugere skal have adgang til at blive tilkoblet det af borgerenergifællesskaber drevne net. Det gælder også brugere, som ikke nødvendigvis bruger af fællesskabets produktion. Særligt er der udfordringer ift. borgerenergifællesskabers rolle som netvirksomhed og ift. afregningsmetoder.

Desuden vil eget net betyde, at borgerenergifællesskaber som udgangspunkt kommer bag en fælles måler, hvilket vil have betydning for afregning af system- og nettariffler samt afgifter.

- *Mulighed for grænseoverskridende deltagelse i borgerenergifællesskaber*

Der er mulighed for, at der åbnes op for grænseoverskridende deltagelse i borgerenergifællesskaber, hvilket dog vil kræve en tæt koordinering af implementeringen med andre lande.

3. Løsning

Dette afsnit præsenterer to forskellige modeller for, hvordan rammerne for borgerenergifællesskaber kan implementeres. Det drejer sig om henholdsvis distribuerede energifællesskaber og borgerenergifællesskab med net. Dernæst beskriver dette afsnit den foreslåede implementeringsløsning i forbindelse med implementeringen af elmarkedsdirektivet.

3.1 To modeller for implementering

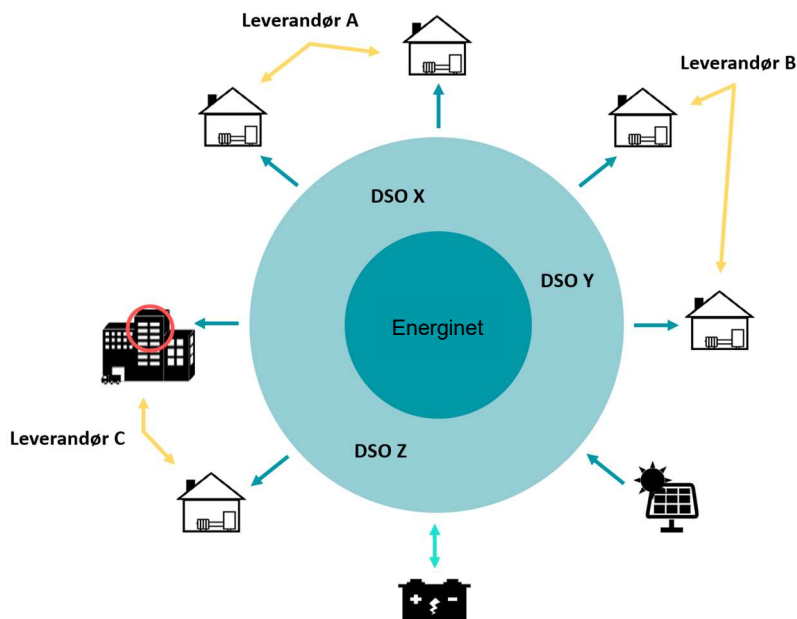
3.1.1 Distribuerede energifællesskaber

I et distribueret energifællesskab kan medlemmerne eje produktionsanlæg, lagringsteknologi, dele energi, og byde ind i markeder, men udnytte det kollektive net til at fordele elektriciteten. Medlemmerne er dermed ikke placeret bag en fælles måler, men har hver sin adgang til det kollektive net. I princippet kan medlemmerne derfor også have forskellige eksterne leverandører.

I praksis vil det med det nuværende markeds-setup dog kræve, at borgerenergifællesskabet vælger den samme elleverandør, medmindre der sættes

særskilte målepunkter op fx et eget målepunkt til opladning af en elbil. Delingen berører ikke opkrævningen af netgebyrer, -tariffer eller afgifter.

Figur 1. Distribueret borgerenergifællesskab

3.1.1.1 Udfordringer ved distribueret borgerenergifællesskab

Grundlæggende set er der identificeret to udfordringer ved denne form for borgerenergifællesskab. Det drejer sig om, hvordan strømmen 'deles' internt i fællesskabet og med markedet, samt i forhold til oprindelsesgarantier:

Distribueret borgerenergifællesskab med kollektiv egenproduktion

Anvendelsen af ordet 'deling' indebærer en forventning om, at fællesproduktionen skal kunne forbruges inden for fællesskabet umiddelbart og uden et større set-up omkring intern handel. Forventningen er således, at et borgerenergifællesskab, bortset fra afgifter og tariffer, kan komme til at fungere som en form for "virtuel egenproducent". Udfordringen ligger i, at dette ikke vil kunne lade sig gøre inden for gældende markedsregler. Det vil kræve, at deling behandles som en særlig form for levering.

Deling kan dog fungere under gældende markedsregler, hvis energifællesskabet opfylder følgende forudsætninger:

- Borgerenergifællesskaber skal være balanceansvarlig for både produktion og forbrug eller aftale tilsvarende med en tredjepart

- Borgerenergifællesskaber skal blive leverandør for sine medlemmers forbrug eller indgår tilsvarende aftale med en tredjepart
- Borgerenergifællesskaber (eller tredjepart) skal lave en prognose for fællesskabets produktion og forbrug
- Borgerenergifællesskaber (eller tredjepart) handler differencen mellem produktion og forbrug på markedet
- Borgerenergifællesskaber betaler for ubalancer mellem produktionsplan og faktisk produktion samt ubalancer mellem faktisk forbrug og forbrugsplan plus handlede mængder

Denne model for intern deling vil ikke resultere i de samme vilkår som modellen for egenproducenter, idet den formentlig vil være forbundet med højere omkostninger for energifællesskabet til fx administration og ubalancer.

Samspil med systemet af oprindelsesgarantier

Den primære motivation for borgerenergifællesskaber vil sandsynligvis være, at medlemmerne vil kunne bruge direkte af den strøm fællesskabet producerer. Med oprindelsesgarantierne er der i forvejen etableret et system, der har til formål at muliggøre en handel med grøn strøm.

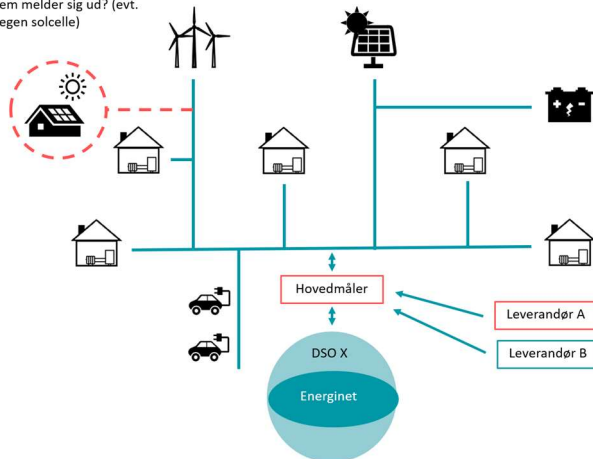
Det skal som minimum sikres, at systemerne ikke modarbejder hinanden. I konceptet for borgerenergifællesskaber ligger et behov om at garantere oprindelsen af den brugte strøm og sikre, at oprindelsesgarantier annulleres af borgerenergifællesskabet eller dets elhandelsvirksomhed i forbindelse med delingen af elektriciteten inden for borgerenergifællesskabet.

3.1.2 Borgerenergifællesskaber med net

I den 'anden' type af borgerenergifællesskab gives der mulighed for at eje, etablere, købe eller leje distributionsnet og forvalte dem. Muligheden for ejerskab af net kan desuden knyttes til en række undtagelser fra de regler, der normalt gælder netvirksomhederne.

Figur 2. Borgerenergifællesskab med net – potentielt med ekstern slutkunde

Ekstern vil kobles på? Eller et medlem melder sig ud? (evt. med egen solcelle)

3.1.2.1 Udfordringer ved borgerenergifællesskaber med eget net

I forhold til borgerenergifællesskaber med eget net er der blevet identificeret udfordringer i form af undtagelse af regler samt i relation til bevillingssystemet (der i dag gælder for netvirksomheder samt elproducenter med elproduktion over 25 MW):

Borgerenergifællesskaber, der ejer eller leaser og driver net, undtages nogle regler Frivillighedskriteriet, og dermed også retten til at melde sig ud af fællesskabet, indebærer en særlig udfordring for borgerenergifællesskaber med net. Det skyldes, at borgerenergifællesskaber i forhold til den eksterne bruger, ikke alene vil skulle garantere tredjepartsadgang, men også en række andre rettigheder, der normalt påhviler en netvirksomhed¹. Dette kan forventes at gøre et borgerenergifællesskab, der ejer eller leaser og driver net besværligt at administrere og vil kræve en høj grad af engagement fra medlemmernes side.

Det er en mulighed at bruge direktivets undtagelsesmuligheder for sådanne borgerenergifællesskaber samtidigt med, at de undtages fra en række nationale regler – herunder i forhold til økonomisk regulering.

Indpasning af borgerenergifællesskaberne i det gældende system af bevillinger

I lov om elforsyning er retten til at udøve netvirksomhed betinget af bevilling. Lov om elforsyning indeholder en række krav for bevillingshavere, blandt andet krav om tredjepartsadgang for eksterne brugere af nettet og krav om at de bevillingshavende netvirksomheder skal have den fornødne tekniske og finansielle kapacitet, samt med forslag til ændring af § 50, stk. 1, fornøden personel kapacitet, jf. dette lovforslags § 1, nr. 50. Bevillingerne giver i dag netvirksomhederne en eneret til at drive distributionsnet i deres områder.

¹ En virksomhed, der driver et kollektivt elforsyningsnet inden for et nærmere afgrænset geografisk område

Borgerenergifællesskaber ville i udgangspunktet skulle indgå i bevillingssystemet, hvis de skulle eje net. Det blev vurderet, at det administrativt ville skulle håndteres som delvise (geografisk begrænsede) bevillingsoverdragelser, og borgerenergifællesskaber vil skulle opfylde kravene om teknisk og finansiell kapacitet mv., medmindre der blev indført særlige regler for borgerenergifællesskaber med net.

Overvejsen har også været, at borgerenergifællesskaber – inden for det gældende bevillingssystem – ville skulle forhandle med netvirksomhederne om muligheden for at drive net igennem en delvis og geografisk afgrænset bevillingsoverdragelse. Netvirksomhedernes bevillinger bevirker dog, at Klima-, energi- og forsyningsministeriet ikke kan pålægge netvirksomhederne delvise bevillingsoverdragelser til borgerenergifællesskaber.

Det er også blevet vurderet, at hensynet til nye aktører, såsom borgerenergifællesskaber, og de rettigheder de tildeles, ikke burde forfølges i en sådan grad, at det blev på bekostning af de øvrige systembrugere og det fælles gode som det kollektive net udgør. Kollektivitetshensynet bag den gældende model for organiseringen af elsektoren og hensynet om at undgå en samfundsøkonomisk ineffektiv udbygning med parallelle net vejer i den forbindelse tungt.

Det blev derudover vurderet, at den eksisterende model for regulering af netvirksomhed i lov om elforsyning betyder, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at give borgerenergifællesskaber adgang til at eje, etablere, købe eller leje og selvstændigt forvalte distributionsnet.

De gældende bevillinger for netvirksomhederne i Danmark er gældende indtil udgangen af 2025 i henhold til lov om elforsyning.²

Ineffektiv udbygning med parallelle net

Potentielt vil der i visse tilfælde kunne etableres net for at undgå eller minimere betaling til det kollektive net. Samfundsøkonomisk vil dette kun give mening, hvis betalingen til det kollektive net er retvisende i forhold til de fordele og omkostninger fællesskabet genererer i det kollektive net, og hvis den alternative forsyning gennem fællesskabets net faktisk har lavere omkostninger.

3.2 Foreslåede implementeringsmodel

Den foreslåede implementeringsmodel for rammerne for borgerenergifællesskaber indebærer, at:

- Deling af elektricitet mellem medlemmer i et fælleskab vil ske via det kollektive net og via en markedsaktør. Borgerenergifællesskaber vil selv kunne påtage sig den officielle leverandørrolle.

² Jf. fremsættelse af forslag til lov om ændring af lov om elforsyning af 30. oktober 2020, afsnit 3.1.5

- Alle delte elektricitetsstrømme over kollektivt net måles, og der åbnes dermed ikke op for afgifts –eller tarifudgåelse.
- Netvirksomhederne skal udvikle og tilbyde tarifprodukter, som afspejler eventuelle lokale netfordele, som borgerenergifællesskaber giver anledning til. Tarifsistemets rammer betyder, at det er branchen, der udformer metoderne for opgørelse af tariffer, hvorefter metoderne efterfølgende skal godkendes af Forsyningstilsynet. Lovgivningen kan således ikke direkte diktere tarifudformningen eller særlige produkter, men kan bestemme hvilke hensyn, der skal inddrages, når metoderne udvikles.

Der lægges derfor op til, at lovgivningen stiller krav om, at netvirksomhederne samarbejder med borgerenergifællesskaber om at lette deres deling af energi samt sammensætter produkter, så de afspejler de reelle omkostninger/besparelser. Det er væsentlig at bemærke, at sådanne produkter ikke bør forskelsbehandle til fordel for borgerenergifællesskaber, men kan sigte mod alle aktører, herunder borgerenergifællesskaber.

- Der åbnes ikke op for, at borgerenergifællesskaber ejer, leaser eller drivet eget net.
- Der åbnes ikke for grænseoverskridende deltagelse. Begrundelsen er dels en stærkt forøget kompleksitet i forhold til at koordinere regler, systemer og afregninger på tværs af landegrænser, dels at der ikke har været en efterspørgsel på dette fra interessenterne.

4. Konklusion

Det afgørende spørgsmål vedrørende rammerne for borgerenergifællesskaber har været, hvordan forholdet mellem gunstige betingelser for borgerenergifællesskaber gøres op mod det samfundsøkonomiske aspekt og sikring af det kollektive systems funktion og omkostninger som et fælles gode.

Implementeringen skal således sikre, at borgerenergifællesskaber får mulighed for at etablere sig og dele deres fælles elproduktion. Når borgerenergifællesskaber bliver etableret, skal det være med hensigten at yde et reelt bidrag til den grønne omstilling, og medlemmerne skal fortsat på en passende og afbalanceret måde bidrage til systemets samlede omkostninger.

Incitamentter til omgåelse af afgifter og tariffer bør undgås, da det at eje net eller på anden vis undgå afgifter og tariffer ville betyde, at de resterende forbrugere får en højere betaling for opretholdelse og drift af det kollektive elforsyningsnet.

Til gengæld skal det også for borgerenergifællesskaber være en mulighed at opnå økonomiske fordele ved at bidrage til besparelser ift. elnettet.